

Vesa Keskinen, Stina Högnabba

KAHDEN KODIN LAPSET – “KUMMANKIN KAA”

Asumismuotona vuorotellen vanhempien luona asuminen on suhteellisen uusi ilmiö. Tässä kirjoituksessa esitellään lyhyesti vuoroasumisen yleisyyttä Helsingissä ja ver-taillaan tilannetta lyhyesti Ruotsin tilanteeseen. Aihetta on toistaiseksi Helsingissä tutkittu aika vähän, ja tulevaisuuden haasteena olisi selvittää helsinkiläislasten ja nuorten omia kokemuksia vuoroasumisesta.

Vuonna 2008 Helsingissä tehtiin kaksi nuoria koskevaa, joissa nuorten perhetilannetta selvitettiin aiempaa hienosyisemmällä taustamuuttujalla. Tutkimukset koskivat nuorisotaloissa kävijöitä ja lasten arkea ja ajankäyttöä. Tuolloin havaittiin, että monet lapset ja nuoret asuivat vuorotellen vanhempiensa luona, kun vanhemmat olivat eronneet. Ilmiötä esiteltiin Helsingin kaupungin tietokeskuksen Kvartti-lehdessä 3/2008 (Keskinen & Stenvall 2008, 58–59) ja 1/2010 (Stenvall 2010, 58–59).

Lasten ja nuorten perhetilannetta selvitettiin myös vuoden 2011 nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Keskinen & Nyholm 2012). Tutkimuksen vastaajista joka kymmenes 13–18-vuotias asui vuoroin isän, vuoroin äidin kanssa. Vastaava osuus 11–12-vuotiaista oli 13 prosenttia ja 9–12-vuotiaista 17 prosenttia. Vuoroasumisen yleistymisen on näkynyt julkisessa keskustelussa esimerkiksi lehtien palstoilla.

4

Tilastoilla vaikea kuvata vuoroasumista

Tilastot ottavat huonosti haltuun lasten ja nuorten vuoroasumista. Avio- tai avoerotilanteessa lasten huoltajuudesta on sovittava. Mutta sitä, missä ja kenen luona lapsi/ lapset vanhempien eron jälkeen asuvat, ei läheskään aina sovita. Vuoroasumisessa lähtökohtana tulisi olla lapsen oikeus saada hoivaa ja huolenpitoa kummaltakin vanhemmaltaan.

Avio- ja avoeron jälkeisiä yhteishuoltajuussopimuksia on tehty Helsingissä 2000-luvulla reilut 2000 per vuosi (Helsingin sosiaalivirasto 2011). Vuonna 2013 niitä tehtiin 2 453. Koko maassa näitä sopimuksia on tehty vuosittain vajaa 32 000. Vuonna 2013 määrä oli 33 910. (THL 2014).

Yhteishuoltajuuteen liittyy sopimus lasten asumisesta. Valtaosa, eli 82 prosenttia, Suomessa tehdyistä asumissopimuksista tehdään edelleen äidin luona asumisesta. Helsingissä asumissopimuksen lisäksi voidaan sopia myös vuoroasumisesta (esim. laajennetulla tapaamisoikeussopimuksella).

Erillään asuvien vanhempien lapsen asumisesta esimerkiksi vuoroviikoin vanhempiensa luona sovittiin 2 118 lapselle vuonna 2013. Vuoroasumissopimusten osuus oli 10–12 prosenttia sekä asumis- että tapaamisoikeussopimusten määrästä. Käytännössä moni lapsi varmasti asuu vuorotellen vaikka varsinaista sopimusta asiasta ei ole tehtykään.

Nuorten mielipide vaikuttaa asumisratkaisuun

Vuoden 2013 kouluterveyskyselyssä (Matikka ym. 2013) selvitettiin 14–21-vuotiailta helsinkiläisnuorilta (N=16 035) heidän asumismuotoaan.

Peruskoulujen 8.- ja 9.-luokkalaisista ja lukiolaisista 63 prosenttia ilmoitti asuvansa molempien vanhempien luona. Peruskoululaisista 13 prosenttia ja lukiolaisista 11 prosenttia asuvat vuorotellen isän ja äidin luona. Pojilla on tyttöjä hieman useammin vuoroasumista.

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 42 prosenttia asuu molempien vanhempien luona ja 8 prosenttia vuorottelee asumista vanhempien kesken.

Vain äidin kanssa asuminen on vuoroasumista tavallisempaa, ja joka viides ammatillisessa opinnoissa oleva asuu yksinhuoltajaperheessä äidin kanssa.

Lapsen ja nuoren oma mielipide, iästä riippumatta, vaikuttaa jossain määrin millaiseen asumisratkaisuun päädytään. Lapsen etu ja lapsen kuuleminen voi kuitenkin ristiriitaisissa erotilanteissa olla hankalaa. Erotilanteet, joissa vanhemmat tekevät yhteistyötä ja tukevat toisiaan vanhemmuudessa, luovat lapsille turvallisen kasvuympäristön asumisjärjestelyistä riippumatta.

Eron jälkeiset asumisjärjestelyt ovat lapselle eron tärkein seuraus, ja ne voivat vaikuttaa koulunkäyntiin, harrastuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Kiinnostavaa olisi saada lisää tietoa helsinkiläislasten ja nuorten kokemuksia vuoroasumisesta ja sen vaikutuksista hyvinvointiin.

Plussana kahdet kaveriporukat

Vuoroasuminen voi olla lapsen kannalta hyvä asia, mutta kaikille perheille se ei välttämättä sovi. Esimerkiksi pitkät etäisyydet tai vanhempien asuminen eri kunnissa voivat hankaloittaa lapsen arkielämää, kuten koulunkäyntiä ja harrastuksia.

Helsingin Sanomissa (27.11.2013) kaksi nuorta toivat esille omia näkemyksiään vuoroasumisen hyvistä ja huonoista puolista. Plussana pidettiin: ”kahdet kaveriporukat” ja uudet perheenjäsenet, etäisyys toiseen vanhempaan, kun sitä tarvitsee, saa olla enemmän kaksistaan toisen vanhemman kanssa. Miinuksena kahdessa paikassa asumisessa mainittiin esimerkiksi: alituinen paikan vaihtaminen ja pakkaaminen, ikävä poissaolevaa vanhempaa kohtaan ja mahdolliset ristiriidat uusien perheenjäsenten välillä.

Linnavuoren vuonna 2009 tekemässä tutkimuksessa selvitettiin lasten näkemyksiä ja kokemuksia vuoroasumisesta. Tutkimuksessa haastateltiin 20 teini-ikässä olevaa vuoroasujaa. Heidän kokemuksensa olivat pääosin hyviä. Lasten kokemukset olivat yksilöllisiä, mutta myönteisenä kaikki pitivät sitä, että on kaksi kotia, ja että suhteet ovat säilyneet molempiin vanhempiin. Lisäksi on uusia lemmikkejä ja tavaroita sekä mahdollisuus saada enemmän kavereita. Näiden nuorten kohdalla vanhempien

välinen yhteistyö toimi pääosin hyvin, nuoret kokivat voineensa vaikuttaa eron jälkeiseen asumisjärjestelyyn kun vanhemmat asuivat kohtuullisen lähellä toisiaan.

Nuorten mielestä vuoroasumisen tärkein edellytys on joustavuus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuori voi halutessaan vierailla toisessa kodissa ja että ennalta sovittuja asumisviikkojen aikatauluja voidaan tarvittaessa muuttaa. Tärkeää on kuitenkin se, että nuori tietää ennalta, missä hän kulloinkin asuu.

Vuoroasumisen onnistumista näyttäisi tukevan vanhempien yhteistyökyky ja -halu, se että vanhemmat asuvat lähekkäin ja että molemmilla vanhemmilla on taloudellisesti mahdollista turvata lapsen elinoloja. Esteenä voi olla lapsen sopeutumattomuus, vanhempien riitaiset välit tai pitkä etäisyys kotien välillä.

Vuoroasuminen – "växelvis" – Ruotsissa

Suomessa lainsäädäntö aiheuttaa monia käytännön ongelmia vuoroasumisperheille ja lapsille. Esimerkiksi lapsilisät ja muut etuudet maksetaan vain sille vanhemmalle, jonka luona lapsi virallisesti asuu.

Ruotsissa lapsella voi olla kaksi osoitetta ja lapsilisät voi jakaa. 30–40 prosenttia eronneiden vanhempien lapsista asuu kahdessa kodissa. Viimeaikaiset ruotsalais-tutkimukset osoittavat, että kahdessa kodissa asumisella on suotuisampi vaikutus lapsen hyvinvointiin kuin lapsilla, jotka asuvat pääosin vain toisen vanhemman kanssa.

Ruotsissa lasten ja nuorten vuoroasumista tutkittiin vuonna 2012 laajalla perhetutkimuksella. Tutkimuksen esittely löytyy Ruotsin tilastokeskuksen julkaisemasta Vålfärd-lehdestä 1/2014 (Nyman ym. 2014).

Ruotsissa lasten vuoroasuminen on lisääntynyt etenkin parina viime vuosikymmenenä ja on selvästi yleisempää kuin Suomessa. 1980-luvun puolivälissä vain joka sadas eroperheen lapsi asui Ruotsissa vuoroin äidin, vuoroin isän luona. 1990-luvun alussa osuus oli 4 prosenttia ja vuoden vaihteessa 2006/2007 jo 28 prosenttia. Vuonna 2012 alle 19-vuotiaista lapsista ja nuorista peräti 35 prosenttia asui ”växervis”.

Yleisintä vuoroasuminen oli 7–12-vuotiaiden ruotsalaislasten keskuudessa. Vuoroasuminen vähenee yleensä teini-iässä. Useimmat vanhemmat haluavat asua lähellä lapsiaan. Vuoroasuminen on tyypillisintä silloin, kun vanhempien erosta on kulunut vähän aikaa. Vanhemmat, joilla on korkea koulutustaso ja hyvä tulotaso, järjestävät muita yleisimmin lastensa asumisen vuoroviikoin. Tutkimus osoittaa, että mikäli erotilanteessa isän tulotaso on korkeampi kuin äidin, vuoroasuminen on tavallisempaa. Vanhempien iällä näyttäisi myös olevan yhteys vuoroasumiseen. Jos vanhemmat ovat saaneet lapset vanhemmalla iällä ja eronneet, vuoroasuminen on tavallisempaa.

Vuoroasumisen on Ruotsissa lisääntynyt samaan tahtiin kuin yhteishuoltajuus on muuttunut tavallisemmaksi. Selittävinä tekijöinä voi olla naisten ja miesten tasa-arvon lisääntyminen sekä lainsäädännölliset muutokset, jotka vahvistavat lapsen asemaa perheessä. Äidit ovat isää useammin tyytyväisiä vuoroasumiseen. Sopuisan eron seurauksena vanhemmat sopivat yleisemmin lapsen vuoroasumisesta. Jos ero on ollut riitaisa, vuoroasuminen on harvinaisempaa.

Vuoroasumisen haasteet Helsingissä

Tämä lyhyt puheenvuoro osoittaa, että lainsäädäntö ohjailee vielä vuoroasumisen järjestämisen puitteita Suomessa. Ruotsin lainsäädännön muuttuminen perheille myönteisempään suuntaan lisäsi vuoroasumista, joka hyvin toimiessaan on lapsen edun mukaista. Aihetta on toistaiseksi Helsingissä tutkittu aika vähän ja haasteena olisi selvittää lasten ja nuorten omia kokemuksia vuoroasumisesta.

Lähteet

- Vesa Keskinen & Elina Stenvall:** *Moniperheiset lapset*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Kvartti 3/2008. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/kvartti/2008/Kvartti_3_08_verkko.pdf
- Keskinen, Vesa & Nyholm, Anna Sofia (2012):** *Nuoret Helsingissä 2011*. Helsingin kaupungin tietokeskus, sivut 87–88.
- Linnavuori, Hannariikka (2009):** *Lasten kokemuksia vuoroasumisesta*. Jyväskylän yliopisto.
- Matikka, Anni ym (2013):** *Kouluterveyskysely 2013: Helsingin kuntaraportti sekä Helsingin tulosjakaumat*. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos.
- Nyman Anna & Persson Lotta (2014):** *Barn med växelvis boende – belysta i statiken*. Välfärd Nr 1/2014, 12-17. Sveriges Statistiska Centralbyrån.
- Pajuriutta, Satu (2013):** *Eron jälkeen tuhansilla lapsilla on kaksi kotia*. HS 27.11.2013.
- Stenvall, Elina (2010):** *Moniperheiset lapset, osa II*. Helsingin kaupungin tietokeskus. [Kvartti 1/2010. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_03_31_Kvartti_1.pdf](http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_03_31_Kvartti_1.pdf)

Kirjoittajat:

Vesa Keskinen, tutkija
Helsingin kaupungin tietokeskus
vesa.keskinen@hel.fi

Stina Högnabba, erikoistutkija
Helsingin kaupungin tietokeskus
stina.hognabba@hel.fi

TIEDUSTELUT

Stina Högnabba, p. 09 310 42525
Vesa Keskinen, p. 09 310 36296
etunimi.sukunimi@hel.fi

TAITTO

Lotta Haglund

VALOKUVAT

Aleksi Poutanen

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500 (Siltasaarencatu 18–20 A)
00099 Helsingin kaupunki

PUHELINVAIHDE 09 310 1612

INTERNET

WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/